

Diskusní archy

Řada: Život hospodářský a sociální

Č. 4

Hospodářská demokracie

Část I. Na celospolečenské úrovni

I. Pozorujeme skutečnost

a) V kapitalistickém systému (hospodářský liberalismus) je motiv zisku hlavní a výhradnou silou hospodářského života a to až v takovém rozsahu, že člověk se stává příslušenstvím podniku. Vlastníci kapitálu jsou skutečnými a výlučnými pány v hospodářsko-sociálním procesu, s pracujícím se zachází jako s věcí, lidská osobnost dělníková je ponížena a celý hospodářský a sociální život je odosobněn - člověk se stává jen pracovní silou a konsumentem. Nižší samosprávné zájmové instituce jsou nevyvinuty a potlačeny.

b) V kolektivistickém systému je státní vlastnictví výrobních prostředků, centrální řízení a centrální kontrola socio-ekonomického procesu, ceny jsou určovány státem, pracovní síly jsou přidělovány podnikům statem, nebo volnost měnit zaměstnání je omezena a odborové organizace jsou ve skutečnosti orgány státní moci, neb přímo vládnoucí politické strany. Kolektivistické režimy jsou proti samosprávě stavovských zájmových institucí, poněvadž nechtějí, aby byly nějaké mocenské mezičlánky mezi občany a státní mocí. Kolektivistické režimy jsou tedy systémy totalitní.

c) V obou uvedených systémech nemá dělník spravedlivý podíl na rozhodování v socio-ekonomickém procesu a nemá spravedlivý podíl na národním důchodu. V obou případech je člověk degradován na pouhý instrument moci státní, nebo moci soukromých majitelů kapitálu.

II. Posudme fakta ve světle správných zásad

Hospodářská demokracie (hospodářská samospráva) znamená omezení zbujele státní moci stejně jako omezení nadměrné moci ředitelů podniku, kteří jsou zaměstnanci majitelů kapitálu, znamená dále přímou a rovnou účast zaměstnanců na rozhodování o záležitostech, které se jich týkají, účast na plánování, na řízení a kontrole socio-ekonomického procesu. Zaměstnanci se stávají opravdovými partnery v procesu, práce dostává postavení spoluodpovědného činitele ve výrobě a v obchodu a má právo na SPOLUPUSOBNÍ.

Základními prvky v hospodářské demokracii jsou kolektivní (tarifní) dohody, které jsou výslednicí kolektivního vyjednávání mezi zaměstnavatelem, neb organizací zaměstnavatelů, a odborovou organizací ohledně všech pracovních problémů, jako jsou mzdy, najímání zaměstnanců a jejich propouštění, podmínky pracovní smlouvy, práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů.

Kolektivní dohody se předkládají k registraci u zvláštního státního úřadu.

Spoluodpovědnost zaměstnanců v socio-ekonomickém procesu není jednoduchým problémem. Rozeznáváme různé subjekty, různé druhy, různé roviny a různé oblasti spoluodpovědnosti.

Různé subjekty: kapitál, práce, ředitelství podniku a vláda.

Různé druhy: konsultace (informace a doporučení), spolupráce a spolu-rozhodování.

Různé roviny: podniková, střední a celospolečenská.

Různé oblasti: sociální, hospodářské a zaměstnanecké záležitosti.

Na podnikové úrovni mají zaměstnanci-representovaní závodní radou právo na spolurozhodování v sociálních a zaměstnaneckých záležitostech a právo na konsultaci (právo na informace a na podávání doporučení) v hospodářských záležitostech. Ředitelství podniku má právo rozhodovat problémy rázu hospodářského a technického.

Na střední úrovni (mezi podnikem a celospolečenskou rovinou) mají zaměstnanci-representovaní odborovými organizacemi právo spolupracovat

v sociálních institucích, zejména v sociálních pojišťovnách nemocenských, penzijních a úrazových, tj. v jejich oblastních orgánech.

Na celospolečenské úrovni mají nejvyšší orgány odborových organizací a zaměstnavatelských svazů právo na spolurozhodování o všech problémech sociální a hospodářské politiky a právo na spolupráci v nejvyšších orgánech sociálních pojišťoven. Nejvyšší orgány odborové spolu s nejvyššími orgány zaměstnavatelských svazů rozhodují tedy o politice hospodářské a sociální, nemají však právo plánovat a dirigovat přímo vlastní činnost jednotlivých podniků.

Konsultace, spolupráce a spolurozhodování - tedy celý tento systém - se označuje jako právo zaměstnanců na spolupůsobení v socio-ekonomickém procesu.

Všechny instituce na rovině podnikové, střední a celospolečenské jsou samosprávnými tělesy, která řídí hospodářský život, jedno každé ve své vlastní oblasti. Stát pouze harmonizuje veškerou tuto činnost k jednomu cíli a tím je obecné dobro celé politické společnosti. Stát usměrňuje, dohlíží, podněcuje a drží v mezích činnost samosprávných zájmových institucí, tedy celý systém hospodářské samosprávy, a v zákonech předepisuje nutný minimální standard pracovních podmínek.

Na úrovni celospolečenské

Na celospolečenské úrovni mají nejvyšší orgány odborových organizací a zaměstnavatelských svazů právo spolurozhodovat v kolektivních vyjednáváních otázky sociální a hospodářské politiky, zejména:

1) Nutné podmínky pro uzavření individuální pracovní smlouvy mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem jako mzda, akordní práce, přídavky za obtížnější a riskantnější práci, pracovní směny, začátek a konec pracovní doby, obecné předpisy pro najímání a propouštění zaměstnanců, předpisy o odborné kvalifikaci atd.

2) Zvláštní podmínky pro práci žen, práci tělesně vadných zaměstnanců; zákaz práce dětí.

3) Bezpečnostní, zdravotní a hygienická zařízení v podniku, pracovní oblek, obecné zásady pro správu sociálních zařízení v rámci podniku (rekreační zařízení, zotavovny pro zaměstnance, odborné školení a výcvik, přeškolení v případech, kdy se zavádí automatizace, penzijní nadlepení a jiné podnikové sociální fondy).

4) Obecné zásady pro spoluodpovědnost zaměstnanců na podnikové úrovni, tedy obecné zásady pro práci závodních rad (podrobnosti v dalším Diskusním archu).

5) Podněcování a) zaměstnanců, aby získávali soukromý kapitál, zejména aby se stávali vlastníky, neb spoluvlastníky výrobních prostředků, zejména vlastníky akcií v podniku, kde pracují, vlastníky státních a veřejných dluhopisů, vlastníky obytných domů, bytů, speciálních vázaných vkladů u spořitelny a v bytových družstvech;
b) zaměstnavatelů, aby napomáhali svým zaměstnancům získávat zaměstnanecké akcie a jiné druhy investičního kapitálu (podrobnosti v jednom z příštích Diskusních archů) a aby zaváděli podíl na zisku v podniku.

6) Dodržování kolektivních dohod mezi svazy zaměstnavatelů a odborovými organizacemi, tj. dodržování dohod všemi příslušnými zaměstnavateli a všemi zaměstnanci v určitém oboru, zejména také zaměstnanci neorganizovanými.

7) Kontrola přehnaných cen (ne určování cen). Obecné předpisy pro spolupráci ve společných výborech pro kontrolu přehnaných cen; obecné zásady pro poskytování úvěru.

8) Řešení sporů a neshod mezi sociálními partnery, stávky a vyluky, nekálá soutěž, eliminování třídního boje a soustavné udržování sociálního míru a spolupráce sociálních partnerů v socio-ekonomickém procesu.

9) Ustavičné zlepšování produktivity.

10) Maximální sazby dividend.

11) Provádění ukolů daných programem sociální a hospodářské politiky, dohody o prováděcích nařízeních k zákonům vydaným parlamentem.

12) Pěstování smyslu pro stavovskou odpovědnost a čest, vyhlášení stavovského etického kodexu.

13) Výchova a vycvik ve stavovské zájmové samosprávě, aby tak zaměstnanci mohli dostat nejen spravedlivý podíl na vzrůstající produktivitě - podíl na plodech společného úsilí - ale také spravedlivý podíl na spoluodpovědnosti a spolupůsobení v socio-ekonomickém procesu na všech úrovních, tj. aby se podíleli plně na hospodářské samosprávě jako plnoprávní sociální partneři.

14) Vykon rozhodčí moci v záležitostech profesionálního chování a dodržování stavovského etického kodexu (vyškrtávání členů ze stavovského seznamu - deregistrace advokátů, lékařů, účetních, revizorů, lékárníků, inženýrů, laboratorních techniků, agronomů, lesníků, klempířů, elektrikářů, instalatérů atd.)

15) V případech svobodných povolání, jako v případech lékařů, advokátů, lékárníků atd., kteří nejsou zaměstnanci, řeší problémy sub 12/ až 14/ jejich příslušná stavovská organizace (lékařská komora, advokátní komora) a to mimo kolektivní vyjednávání.

Organizace

Kolektivní (tarifní) dohody se uzavírají mezi svazem zaměstnavatelů a příslušnou odborovou organizací onoho odvětví výroby, obchodu, neb služeb (textil, uhlí, kovoprůmysl, peněžnictví, zdravotnictví atd.) Odborová organizace a příslušný svaz zaměstnavatelů určitého odvětví tvoří Hospodářský svaz, který má orgány ústřední, oblastní a případně také místní. V některých odvětvích místních orgánů nebude třeba, postačí oblastní a ústřední. Bude však stále více potřeba, aby se tvořily také orgány mezinárodní a to jak světové, tak regionální (evropské, africké, pacifické, jihoamerické, středoevropské atd.) Celá organizační struktura vyrůstá zdola a nikdy nesmíme zapomenout, že jde o orgány samosprávné, a nikoli státní. Stát má hospodářské svazy chránit, zaručovat jejich samosprávu, podněcovat jejich činnost, harmonizovat ji s ohledem na obecné dobro celku, nemá však celý systém vnucovat a diktovat. Tyto samosprávné struktury a jejich funkce nemohou být akademicky naplánovány, ale vyrůstají postupně a svobodně podle potřeb a podmínek jednotlivých zemí v různých historických obdobích. Stát má zákonodárnou činností otevírat cestu a vytvářet předpoklady pro tvoření a svobodný rozvoj hospodářských svazů, má je uznat, vymezit jejich kompetenci, chránit je a podporovat. Právo na vytváření samosprávných stavovských hospodářských svazů by mělo být zaručeno v ústavě politické společnosti. Poněvadž veškeré problémy hospodářské a sociální se nedají řešit vždy v rámci příslušného odvětví, bude třeba také orgánů mezistavovských a to jak ústředních tak také oblastních a často i místních.

Ústředním orgánem takové hospodářské samosprávy by měla být Československá hospodářská komora (neb rada), ve které by byli zástupci všech odborových organizací a všech ústředních svazů zaměstnavatelů, stejně jako zástupci svobodných povolání (zástupci advokátní komory, lékařské komory, svazu lékárníků, organizace samostatných zemědělců atd.) Tento ústřední všestavovský orgán hospodářské a sociální samosprávy je nutný, aby se odstranily třenice mezi jednotlivými zájmovými skupinami. Nejde tedy o orgán státní, ale o instituci samosprávnou, která má harmonizovat konfliktní zájmy různých oborů, a která bude jmenovat potřebné komise ad hoc, jako na příklad stížnostní komise pro slušnou cenu, komise pro problémy burzovní, úrokové, investiční, pro přeškolení zaměstnanců vyřazených automatizací, pro záležitosti zaměstnaneckých akcií, pro usmířování volné soutěže, pro investiční mzdové přídavky atd.. Bude řešit dále problémy hospodářské deprese, plně zaměstnanosti a bude doporučovat vládě a parlamentu příslušná státní opatření. Vzhledem ke státu má tedy také funkci poradní.

Důležitým oborem její činnosti bude arbitrace a konciliace ve sporech mezi zaměstnanci a zaměstnavateli, dále organizace sociálního pojištění a všechny problémy investiční a rozvojové. Je tedy také orgánem plánovacím.

Hospodářská komora pečuje dále o eliminaci třídního boje a o vzájemnou spolupráci sociálních partnerů, o harmonizování zájmů, o eliminaci parazitních zisků a zbytečných mezičlánků v hospodářsko-sociálním procesu, staví hráz proti budování monopolů. Tím vším uskutečňuje důležitou zásadu oddělení moci státní (zákonodárné, výkonné a soudní) od moci hospodářské (Viz též Diskusní arch č. 3).

Take mezinárodní hospodářská komora je nutná a to jak na úrovni světové, tak oblastní (africká, evropská atd.) Úkolem mezinárodních hospodářských komor bude zejména doporučovat Spojeným národům akce, které by stimulovaly mezinárodní obchod, jakož i rozvoj ve vývojových zemích.

III. Diskuse

A) Návrhy k diskusi

a) Jak se projevuje odosobnění námezdné práce v kapitalistických zemích? b) Jak v zemích komunistických? c) Proč přispívá hospodářská demokracie ke zvýšení produktivity? d) Jak je podněcována v některých zemích námezdná práce k větším výkonům, uspornosti a svědomitosti? (premie, podíl na zisku, zaměstnanecké akcie, spolupůsobení atd.)

e) Které země můžeme označit jako kapitalistické, polokapitalistické (snížený systém), socialistické? Vysvětlete proč. f) Byl by nastíněný systém hospodářské samosprávy, tedy systém hospodářské demokracie, přijatelný dělníkům v komunistických zemích, kdyby jin byl znám? Co můžeme dělat, abychom lid v Československu seznámili s těmito myšlenkami? (Využití turistického ruchu atd.)

IV. Akce

- 1) Debatujte o těchto problémech se svými přáteli a známými.
- 2) Hledejte cesty, jak šířit tyto myšlenky v ostatních exilových skupinách a mezi lidem v komunistických zemích.
- 3) Referujte o své práci na příští schůzce.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

POZNÁMKY

Je možný demokratický dialog s komunistickými diktátory?

Na tiskové konferenci v Kanadě odpovídal Kosigin na dotaz jednoho žurnalisty, jak to bylo v Československu a Maďarsku:

"Musíte vědět, že naši maďarští a českoslovenští přátelé nás požádali, abychom provedli akce v těch zemích."

"Tyto akce byly provedeny, aby se čelilo činnosti těch, kteří chtěli vnutit ideje, které nebyly přijímány lidem oněch zemí."

S lhářmi, agresory a s těmi, kteří připravují světovou komunistickou revoluci, demokratický dialog možný není. Zanechme tedy snu o demokratizaci a humanizaci takových režimů. Jediným reálným řešením je dialog s ujařmeným lidem a ideová infiltrace do komunistických zemí. Cílem těchto akcí je inspirovat a informovat inteligenci a mládež v komunistických zemích, zejména v Sovětském svazu, a podat pomocnou ruku těm, kteří hledají nové hodnoty. Starý svět dohasíná, je nutno začít budovat nový sociální řád a přispět k přípravám na ideový převrat v komunistických zemích, který povede k převratu mocenskému.

Svobodná Čína vyloučena ze Spojených národů. Hanebnost tohoto činu je možno srovnat jen s Mnichovem. Ve Spojených národech bude mít nyní právo veta režim, který má na svědomí více než třicet milionů životů a který vyhlazuje tibetany jako národ, který napadl Indii a který je znám pro svou podvratnou činnost v Asii a v Africe.

Kde je svědomí svobodného světa? Češi a Slováci, posílejte vyslanectvím a konsulátům svobodné Číny dopisy, ve kterých projevíte solidaritu se svobodným čínským lidem na Taiwanu a s ujařmeným lidem v komunistické Číně. Jednotlivci i spolky, pište všichni!

Published by: S. Hofírek, 217 Royal Parade, Parkville, Melbourne, Vic., 3052